

Konference výzkumného programu Východ-Západ „Podnik v postkomunistických společnostech“

Rada pro ekonomický a sociální výzkum (ESRC) je ve Velké Británii považována za nejdůležitější nadaci činnou v oblasti sociálních věd. Rada byla ustavena Královským výnosem již v roce 1965 jako nezávislá organizace financovaná vládou. Programovým posláním Rady je osvětlit a analyzovat sociální a ekonomické změny pro potřeby vlády, politických činitelů, obchodu i široké veřejnosti. Tyto cíle se jí daří naplňovat prostřednictvím podpory výzkumné činnosti na univerzitách, vysokých školách i nezávislých výzkumných střediscích. Organizuje interdisciplinární výzkumy, podílí se i na zvyšování kvalifikace výzkumných pracovníků atd. V oblastech společného zájmu spojuje Rada často své zdroje a prostředky i s ostatními vládními nadacemi.

Jednou z velkorysých iniciativ ESRC poslední doby je Výzkumný program Východ-Západ zahrnující devatenáct projektů, na jejichž realizaci byly poskytnuty dva milióny liber. Jde o samostatné projekty, nicméně vybrané se záměrem vytvořit jakési koherentní „portfolio“. (Sami organizátoři ovšem nevylučují existenci určitých výzkumně nepokrytých problémových sfér.)

Za stěžejní studie, jejichž zpracování již nabývá zřetelnějších kontur, je možno považovat následujících pět tematických celků:

1. Vytváření nových politických a ekonomických institucí podmiňujících proces demokratizace a zavádění tržního mechanismu v ekonomikách. (Tato část programu je jeho základem a východiskem.)
2. Održení makro- a mikroúrovni společnosti (datované svým vznikem často již v předreformním období). V rámci tohoto výzkumu jsou především prováděny empirické analýzy hodnot na různých úrovních, studie zprostředkujících mechanismů („mezzo-struktur“), resp. příčin jejich neexistence atd.
3. Výskyt nových elit, zánik (či „převlékání“) starých elit.
4. Ekonomická sociologie přechodného období sledující např. reakce na změny uvnitř

podniku, roli organizovaného zločinu při vstupu nových firem na trh, politický boj o vlastnická práva apod.

5. Sociální kontext ekonomické a politické reformy: kolektivistické a individualistické postoje k veřejné sociální péči, otázky bezdomovců, nezaměstnanosti, výskyt nové společenské „spodiny“, měnící se vzorce městského osídlení apod.

Po více než dvou letech aktivity tohoto programu jsou již tři projekty úspěšně realizovány a ostatní budou dokončeny letos či v následujícím roce. V průběhu naplňování Programu byla uspořádána řada seminářů a pracovních konferencí, jichž se zúčastnili i čeští a slovenští sociologové a politologové (M. Illner, M. Malíková, T. Kostecký, Z. Zbořil, Z. Bátorová, C. Marková, I. Namerová, M. Čermáková, I. Hradecká).

Zatím poslední ze seminářů se konal v Londýně na konci listopadu 1993 v příjemném prostředí Dámského univerzitního klubu, jež přispívalo nejen k nerušenému průběhu pracovního jednání, ale i k navazování vzájemných kontaktů mezi účastníky z dvanácti zemí Evropy, Asie a Ameriky.

Základní linie diskusí byla dána tématy pěti hlavních referátů; nezfídka se však debata - díky dostatečnému časovému prostoru - ústřednímu problému relativně vzdálila, ať již šlo o kontextuální či fundamentálně související společenské skutečnosti.

Zvlášť bouřlivá diskuse vypukla po prezentaci příspěvku Saula Estrina a Paula Harea *Firmy v přechodném období: modely přizpůsobování podniků*. Objektem modelování jsou reakce existujících podniků na vstup nových firem na trh, přičemž jsou definovány tři fáze relevantního procesu: „předpřechodová“ (pre-transition), komercializace a privatizace.

Značnou rozmanitostí názorů se vyznačovala i diskuse vztahující se k informaci o výzkumu předloženou Simonem Clarkem a Peterem Faibrotherem *Restrukturace managementu a průmyslové vztahy v Rusku*. Tento projekt je součástí širšího výzkumného programu realizovaného autory v Rusku od roku 1990, zaměřeného především na průmyslový management, průmyslové vztahy a organizaci práce na lokální a regionální úrovni. Zvláštní pozornost je věnována srovnání role